

impuls

NUMMER 2 MAJ 2022 ÅRGÅNG 55

Coacherna
**INFÖR FÖRSTA
TRÄFFEN**

Mitt val

DET EGNA VALET I RÖSTKVERTET

EN TIDNING FRÅN STUDIEFÖRBUNDET VUXENSKOLAN

NÄR KRAFTER SPLITTRAR, ENAR VI

ALLT ÖVERSKUGGAS AV kriget och alltsedan kriget i Ukraina bröt ut har vi samlat oss kring engagemanget för och kring Ukrainas folk. Vi som folkbildare och civilsamhällsaktör har bestämt oss för att ställa våra resurser till förfogande. I hela Studieförbundet Vuxenskolan sker nu olika typer av insatser. Bland annat är språkundervisning i det som vi kallar för "Svenska från dag 1", igång från att det kom ukrainare till Sverige.

"Aldrig har den fria och frivilliga folkbildningen varit så angelägen som nu. När krafter splittrar och polariserar så enar och samlar vi."

Det är självförvaltningsmodellen som folkbildningen verkar inom som möjliggör vårt samlade och tidiga engagemang. Vi behöver inte vänta på att någon ska ge oss ett uppdrag eller trycka på någon knapp. Detta sker just nu och genom samverkan med kommuner och föreningar över hela landet. Samma drivkraft nu, som 2015 och sedan 100 år tillbaka.

ATT STATEN BÅDE stödjer men samtidigt håller armlängds avstånd till de stora folkrörelserna och den fria kulturen utgör något av ett grundfundament i det svenska öppna och demokratiska samhället. Villkoren är enkla. Kulturen, idrottsrörelsen och folkbildningen gör många och viktiga insatser, inte

för att någon har beställt eller köpt dessa utan för att människor av egen och fri vilja vill aktivera och bilda sig.

Dessa unika värden utmanas nu. Det tar sig olika uttryck, men ett av dem är att delar av politiken vill projektifiera och myndighetsstyra folkbildningen. Det politiken riskerar är att fundamentala värden går förlorade. Ska staten verkligen bestämma vad som ska läras eller utövas snarare än att den aktive eller deltagaren gör det? En annan utmaning är att vi själva leder oss in på vägen att det skulle vara bättre att staten styr och bestämmer åt oss snarare än att vi själva gör så.

DET ÄR NATURLIGTVIS förpliktigande att inneha ansvaret för självförvaltning. Det ställs krav både vad avser etik och förvaltningsmässighet. För att ge ett tydligt svar till politiker som i vissa fall verkar stå svarslösa med en oro kring att studieförbunden finansierar odemokratiska föreningar. Inte en krona av folkbildningsanslaget hamnar hos föreningar som allmänt verksamhets- eller organisationsstöd. Det är varken förenligt med statsbidragsvillkoren eller möjligt i vår förvaltning.

Lika mycket som allt är fel med kriget lika mycket samlas nu stora delar av världen till försvaret av den liberala demokratin. Vår del av försvaret är att vi gör det vi alltid har gjort, vår roll är folkbildande och vi kraftsamlar nu för att slå vakt om fortsatt tillitsstyrning. Aldrig har den fria och frivilliga folkbildningen varit så angelägen som nu. När krafter splittrar och polariserar så enar och samlar vi. •

Foto: Ola Hedlin

TRE TANKAR...

Folkbildningen

Överträffar alltid statens och marknadens förväntningar.

Tillitsstyrning

Är folkbildningens förutsättning.

Självförvaltning

En förmån som innebär ansvarstagande.

MEDARBETARE I DETTA NUMMER

Impuls vill visa på kraften som finns i SV. Därför samarbetar vi med cirkelledare och SV-medarbetare från hela Sverige. Dessa har bidragit i arbetet med Impuls 2/2022.

Pia Hederstedt

Bidrar och intervjuades till artikel om Mitt val sid 4-5.

Pia är verksamhetsutvecklare hos Studieförbundet Vuxenskolan Gotland där hon också bor.

Hon har själv lett cirklar inom funktionsrätt och säger sig få flera mervärden av att vara cirkelledare och cirkeldeltagare.

– Det bästa är mötet med människor. Att få vara del av och ta del av andra människors berättelse, säger Pia Hederstedt.

Ingrid Bondesson

Har skrivit minicirkeln om biodling på sid 22-23.

Är pensionär och bor på landet utanför Mörarp. Hon drev i 16 år en vegetarisk restaurang i Helsingborg, och började inom kursverksamheten med kurser i vegetarisk matlagning.

– Biodlingen kom in i bilden som motvikt till det stressiga restaurangarbetet och utvecklades efter pensioneringen. Tiden räckte bättre till då. Numera njuter jag av förmånen att få dela mitt stora biintresse med kursdeltagarna, deras entusiasm och vetgirighet är verkligen något att glädjas åt.

– Det var mycket intressant att få skriva en artikel för Impuls, säger Ingrid Bondesson.

Ida Krusevi

Tog bilden till artikeln om körsimulator för nyanlända, sid 10.

Ida Krusevi, från byn Optand utanför Östersund, är administratör och kommunikationsansvarig på SV Jämtlands län.

– Jag har lett studiecirklar och varit deltagare i mängder av dem genom hela livet och i olika studieförbund. Som gammal folkrörelseräv så är det rätt oundvikligt. Det har rört sig om ämnen som hantverk, hållbarhet, ledarskapsutveckling och demokrati.

– Att vara cirkelledare ger många mervärden. Inte minst när jag varit ledare i praktiska ämnen som hantverk. Att "tvingas" sätta ord på en kunskap som du har i händerna är oerhört utvecklande för ens eget skapande.

impuls

Impuls ges ut av Studieförbundet Vuxenskolan och kommer ut med fyra nummer per år. Tidningen görs av Liab, Liberal Information AB.

Postadress Box 190, 101 23 Stockholm

E-post impuls@sv.se

Hemsida www.sv.se/impuls

Ansvarig utgivare Lisa Greve

lisa.greve@sv.se, 073-372 62 67

Redaktör Christina Glassel

christina.glassel@sv.se,

073-513 10 83

Grafisk form och layout Fia Björklund, Liab,

fia.bjorklund@sv.se

Annonser

christina@canmedia.se

Tryckort V-TAB Vimmerby

TS-kontrollerad upplaga 25 900 (2021)

Vi förbehåller oss rätten att publicera allt material även i elektronisk form.

Redaktionen ansvarar inte för insänt,

ej beställt material.

Impuls är medlem i Sveriges Tidskrifter.

Prenumeration 120 kr/år,

mejla.prenumeration.impuls@sv.se

Avprenumeration

Besök sv.se/avslutaimpuls och ange ditt prenumerationsnummer, återfinns på baksidan tidningen tillsammans med din adress. Följ instruktionerna på sidan.

Omslagsbild Mitt val

Foto Jan Fröman

Mitt val

DET EGNA VALET I RÖSTKVERTET

– Mitt val innebär en skillnad för nu är det ens egna tankar och åsikter som styr vilken valsedel som stoppas i kuvertet, inte mammas och pappas. Det säger Sofia Johansson som tillsammans med Hannes Stendal och Rasmus Wallin utsågs till årets folkbildare på Gotland 2019.

TEXT & FOTO: Jan Fröman

– **EN DEL** har aldrig röstat, några har gjort det. Men Mitt val innebär ändå en skillnad för nu är det ens egna tankar och åsikter som styr vilken valsedel som stoppas i kuvertet, inte mammas och pappas.

Det säger Sofia Johansson i Visby som har deltagit länge i arbetet med Mitt val och andra studiecirkel i Studieförbundet Vuxenskolan. I år är hon cirkelledare för minst en Mitt val-cirkel. Tillsammans med Hannes Stendal och Rasmus Wallin, även de från FUB Föreningen för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning, utsågs hon 2019 till årets folkbildare på Gotland.

TILLSAMMANS MED SV:S verksamhetsutvecklare på Gotland, Pia Hederstedt, sitter vi i köket hemma hos Sofia och pratar demokrati. Det är inte första gången Pia är här, det märks snart att de båda kvinnorna har många timmars samarbete bakom sig. De faller varandra i talet och historierna avlöser varandra. De flesta handlar om mer eller mindre dråpliga exempel på hur människor med funktionsvariationer bemöts i vårt samhälle.

– Det är jätteviktigt att handikappade går och röstar, säger Sofia Johansson. Det finns

fortfarande massor med tillgänglighetsproblem som vi måste bearbeta.

Hon säger handikappade i stället för funktionshindrade och det låter helt naturligt. Här ska inte märkas ord, här ska handlas.

– Vi fick en ramp till en av vallokalerna i förra valet. När rullstolen hade åkt upp för rampen fanns där en hög tröskel som inte gick att komma över, i alla fall inte med en sådan här elektrisk rullstol.

DET FINNS FLER exempel. Kunskapen hos valförrättarna varierar. Numera har väljare med funktionsvariationer alltid med sig en lapp där det står vad vallagen säger om vad som är rätt beteende i vallokalen. Till exempel att det är tillåtet att ta med sig en ledsagare bakom skärmen.

Studieförbundet Vuxenskolan lägger stor vikt vid att det inte bara är cirkeldeltagare med funktionsvariationer som ska utbildas. Lika viktigt är det att utbilda och påverka politiker och kommunens tjänstemän. I valet för fyra år sedan var det fyra politiker som deltog i utbildningen Lättpratad. I år ordnas utbildningen online och Vuxenskolan hoppas på fler deltagare. Men vad som ändå blev en succé

Tips!

I informationsfilmen från SKR (Sveriges kommuner och regioner) pratar bland andra Sofia Johansson om Mitt val. Även klipp från en cirkel hon leder finns med.

Filmen hittar du på skr.se/16171.html

---

inför förra valet var den valdebatt som arrangerades med Sofia Johansson som moderator.

– Det kom mer än 50 personer och lyssnade. Det var inte bara cirkeldeltagare utan även gode män, personal på särskilda boenden och anhöriga, säger Pia Hederstedt. Alla partier deltog utom ett, men den frånavaron handlade bara om att representanten hade blivit sjuk i sista stund.

Inför höstens val den andra söndagen i september har SV spritt ut träffarna under våren. Två hålls efter sommaren, en precis före valet och en efter. Den sista blir utvärdering av Mitt val och diskussion om valresultatet. Naturligtvis ordnas det en valdebatt i år också. Inför den kommer de deltagande politikerna att erbjudas en förberedande träning i att prata så att det är lätt att förstå.

DET MÄRKS FORT att Sofia Johansson har ett brinnande intresse för demokratifrågor. Det handlar inte bara om att vara cirkelledare för Mitt val, hon har också en viktig roll i en film som SKR, Sveriges kommuner och regioner, har gjort om demokrati och valdeltagande för personer med funktionsvariationer. Men engagemanget sträcker sig inte längre tillbaka än till 2016. Det var en speciell händelse som triggade henne, det är Pia som berättar.

– Sofias syster gick bort och eftersom det var på fastlandet behövde hon beställa riksfärdtjänst. Den måste beställas en månad i förväg så Sofia kunde inte delta på sin egen systers begravning.

– Det var ju oförsäkamt av henne att inte meddela i tid när hon tänkte dö, fyller Sofia sarkastiskt i.

DET BLEV STARTEN på Sofias engagemang för demokrati, för allas rätt att få vara med och påverka och mot dumhet. Men hon har inte engagerat sig i något politiskt parti. Varför?

– Det är ett medvetet val. Som aktiv i FUB kan jag påverka alla partier, och alla partier behöver påverkas.

Men hon slåss inte ensam. En aktiv politiker fungerar som mentor i bakgrunden och så finns ju Pia Hederstedt som Sofia beskriver som både hennes förlängda arm och som bollplank. Men den som lyssnar en stund till de båda kvinnorna får mer intrycket av ett radarpar som kompletterar varandra.

Men de slåss inte mot väderkvarnar, inte här på Gotland i alla fall, samarbetet med Region Gotland är mycket bra. SV får komma in på

den dagliga verksamheten på dagtid och det betyder att för Sofia har detta blivit ett jobb.

– Det är så viktigt att vi får komma till deltagarna och att de inte behöver resa till oss, säger Pia Hederstedt.

Region Gotland har också startat en gymnasieutbildning i demokrati där målgruppen är personer med intellektuella funktionshinder. Det är en direkt följd av Mitt val. En annan konsekvens av Vuxenskolans cirklar är att valsedlarna numera förses med partiernas symboler, inte bara partinamnet.

– Det ska vara lätt att välja rätt, alltså ta valsedeln för det parti som du har bestämt dig för, säger Pia Hederstedt.

SISTA LÖRDAGEN I mars strålar Pia och Sofia samman igen. Den här gången på Östercentrum som vimlar av folk en lördagsförmiddag även när det inte är turistsäsong. Med ringmuren i fonden informerar de om Vuxenskolan och mitt val. Och om ett par månader får de träffa ännu mer folk. Efter ett inställt och en halvdant år är Almedalsveckan tillbaka i sommar. Exakt vad de ska göra i år är inte bestämt ännu men en sak vet de.

– Vi kommer att vara med! •

Sofia Johansson menar att det fort fortfarande finns många tillgänglighetsproblem som måste lösas för att även funktionshindrade ska kunna rösta i valet.

Pia Hederstedt

Mitt val

ARBETAR FÖR ÖKAT VALDELTAGANDE

Det finns, och det har alltid funnits begränsningar, för vilka som får rösta i allmänna val, även i Sverige. Kjell Stjernholm på Studieförbundet Vuxenskolan lanserade för tio år sedan idén om en valutbildning riktad till personer med intellektuella funktionshinder. Idag är Mitt val etablerat.

TEXT: Jan Fröman

FÖRRA ÅRET, 2021, firade vi att demokratin fyllde hundra år. Det symboliserade att det var 1921 som kvinnor för första gången fick rösta i allmänna val. Beslutet fattades av riksdagen 1919 men tillämpades första gången i valet 1921. Det är den största rösträttsreformen vi haft i Sverige.

Men även då fanns begränsningar kvar. De som uppbar stöd från samhället och inte kunde försörja sig själva fick inte rösta, inte heller de som satt i fängelse. Det senaste hindret försvann så sent som 1989, då avskaffades omyndigförklaringen så att även de med intellektuella funktionshinder fick rätt att rösta. De begränsningar som ännu finns kvar är ålder och medborgarskap. Du måste ha fyllt 18 år och vara svensk medborgare för att få rösta i riksdagsvalet.

ATT DE FORMELLA hindren är borttagna betyder inte automatiskt att de som nu får, men tidigare inte fick, går och röstar. De informella hindren är fortfarande många. Det är för att röja undan dem som Mitt val finns.

När Kjell Stjernholm började på Studieförbundet Vuxenskolan för tio år sedan lanserade han idén om en valutbildning, framför allt riktad till personer med intellektuella funktionshinder. Det skedde i nära samarbete med Riksförbundet FUB Föreningen för barn, unga och vuxna med utvecklings-

störning och dess verksamhet Inre Ringen som är en mötesplats där medlemmarna får göra sin egen röst hörd.

– Jag hade läst om två forskningsrapporter som analyserade valdeltagande i 1994 och 1998 års val, säger Kjell Stjernholm. De visade på 20 respektive 31 procent valdeltagande för människor med intellektuella funktionshinder.

Kjell började utveckla en metod för att öka valdeltagandet och i 2014 års val testades metoden i sju kommuner med gott resultat. Valdeltagandet bland cirkeldeltagarna blev då över 80 procent, vilket är i nivå med befolkningen i övrigt.

– Vi fick också in 200 synpunkter på upplägget och ungefär fyra femtedelar av dessa ledde till större eller mindre förändringar.

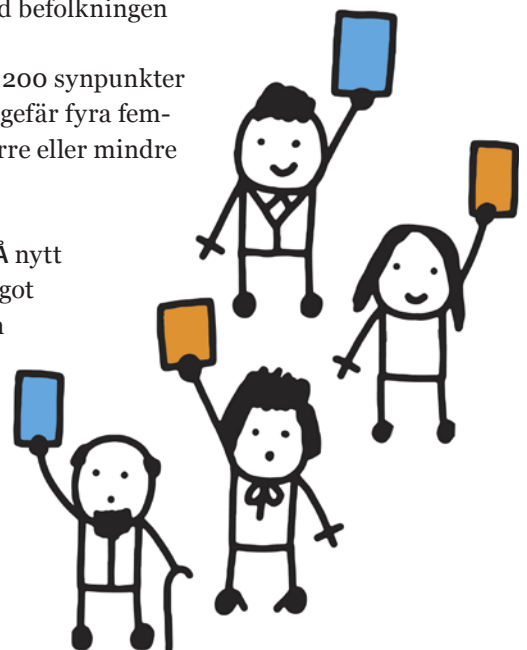
UTBILDNINGEN TESTADES PÅ nytt 2015, trots att det inte var något val det året, och utvecklingen har fortsatt.

En händelse i valrörelsen 2014 som visade att de var på rätt väg, var när Anna Hildingsson från FUB:s Inre Ringen besökte en valstuga och frågade efter lokalt informationsmaterial på lätt svenska.

Kjell Stjernholm

”Det är minst lika viktigt att utbilda politiker och valförrättare.”

”Det har vi inte, men du kan få en klubba i stället”, blev svaret.

– Då, om inte förr, insåg vi hur viktigt det är att inte bara rikta Mitt val till personer med intellektuella funktionshinder. Det är minst lika viktigt att utbilda politiker och valförrättare, säger Kjell Stjernholm.

NUMERA FINNS DET därför en onlineutbildning kallad Bli en lättläst politiker. Det sjätte cirkeltillfället är också en lättpratad valdiskussion mellan lokala politiker från alla partier. En timme före diskussionens start får politikerna en lektion i att prata lättförståeligt. Men det brister inte bara hos lokala politiker, säger Kjell Stjernholm.

– I Valmyndighetens nationella utbildningsmaterial nämns inget om bemötandedelen i vallokalen. Där finns det ofta brister enligt FUB. Därför förser vi våra deltagare med en lapp som de har med sig och kan visa valförrättarna till exempel att de har rätt enligt vallagen att ta med sig en ledsagare bakom skärmen.

Det enda cirkelledaren inte får göra är att berätta vad partierna tycker i olika frågor. Poängen med kursen är ju att deltagarna ska få rätt förutsättningar och kunskap för att kunna ta reda på detta själva. Hur deltagarna röstar varierar också. I en del cirkel gör deltagarna sällskap till en lokal för förtidsröstning, på andra håll röstar de på egen hand eller tillsammans med en ledsagare. Den sista sammankomsten i cirkeln sker efter valdagen då deltagarna pratar om hur det har gått i valet. Om det finns något resultat, vill säga. 2018 tog det ju flera månader innan en regering fanns på plats.

ARBETET MED MITT val ledde till att projektet tilldelades priset International Best Practice 2019 av stiftelsen Zero Project som är nära knuten till FN.

– Det gladdde oss mycket men framför allt betydde det att vi kom in i ett nätverk av experter som arbetar med olika former av funktionshinder, säger Kjell Stjernholm.

Nu är årets cirkel igång, hur många det blir i slutändan är för tidigt att säga. Men projektet fortsätter hela tiden att utvecklas. Vilka är de största utmaningarna just nu?

– Att få en ordentlig nationell spridning, säger Kjell Stjernholm. Vi vill ha med fler kommuner och fler regioner i samarbetet. Och fler politiker som lär sig att tala så att det är lätt att förstå. •

”Jag var glad för att få vara med”

De formella hindren för personer med intellektuella funktionshinder att rösta avskaffades i två propositioner under riksdagsåret 1987/88. Undertecknare av båda propositionerna var justitieminister Anna-Greta Leijon.

I den mer omfattande propositionen (1987/88:124) föreslås bland annat att begreppet omyndigförklaring avskaffas och ersätts av ett godmansinstitut.

– Men just när det gäller rösträtten var det en annan proposition som var viktigare, säger Anna-Greta Leijon när Impuls når henne. Eftersom det handlade om en grundlagsändring var det bråttom för att fatta det första beslutet av två i riksdagen. Så i en mindre proposition (1987/88:32) föreslog vi att omyndigförklaring inte skulle vara något hinder för att få rösta.

Förändringen hann ändå inte träda i kraft till valet 1988, men det första beslutet kunde tas före valet och det andra på hösten 1988. Lagen trädde därför i kraft första januari 1989.

Anna-Greta Leijon vill dock inte kallas för reformens mamma.

– Nejdå, det var så många som jobbade med det här så det vore fel. Men jag är väldigt glad över att jag fick vara med. Det var reformer som betydde oerhört mycket och framför allt var det reformer som det var hög tid att genomföra. Den gamla föräldrabalken var en omodern lag och nu fick vi en modern föräldrabalk.

I den senare propositionen står att den som behöver hjälp för att handha sina angelägenheter i första hand ska få en god man. Endast i fall där den hjälpbehövande är ur stånd att vårda sig själv eller sin egendom och det är otillräckligt att förordna god man ska i stället en förvaltare förordnas. Ett förvaltarförordnande kan begränsas till att avse viss egendom eller angelägenhet. •

Anna-Greta Leijon

Foto: Wtki CC/Frankie Fouganthin

DET GÖR PARTIERNÄ FÖR

Impuls frågade riksdagspartierna vad de gör för att alla ska inkluderas i valet 2022 och hur demokratin ytterligare kan stärkas.

Moderaterna har avböjt medverkan.

Socialdemokraterna

1

Vad gör ni i valet 2022 för att alla ska inkluderas?

Vår valplattform kommer finnas tillgänglig på lätt svenska. Den är även inläst så att det går att lyssna på den. Många av våra sändningar och klipp i sociala medier är textade och vi har även en policy om att enbart använda möteslokaler som är fysiskt tillgänglighetsanpassade. Vi har även talande webb och kommer att syntolka våra viktiga tal.

Vi kommer ta fram kortversioner av vårt valmanifest och andra större dokument och översätta dessa till ett antal olika språk. Lättlästa versioner kommer också finnas. De kommer användas bland annat i möten med väljare på stan. Vår hemsida har byggts enligt WCAG:s riktlinjer för tillgänglighet på webben. Det innebär att den har byggts med stöd för talsyntes och det kommer även finnas möjlighet till uppläsning på olika språk. På sociala medier textar vi alla videor och gör ibland också syntolkningar av bilder för uppläst text.

Socialdemokraterna genomför omfattande dörrknackning- och ringkampanjer för att nå alla grupper. Vi arbetar med vår hemsida för att den ska ha hög tillgänglighet för alla, till exempel genom "Lättläst" och textuppläsning. Vi har också syntolkning på 1 maj-möten, kongressen samt andra större möten.

2

Finns det sätt att ytterligare stärka demokratin så att alla medborgare ska känna sig inkluderande?

Vänsterpartiet har föreslagit att utländska medborgare som stadigvarande bor i Sverige ska ha rösträtt i samtliga val och inte bara till kommun- och regionfullmäktige. Vi vill även ha en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige. Vi vill också att rösträtten ska gälla från och med det år som man fyller 18 år. Makthavare och beslutsfattare på olika nivåer bör samverka med det civila samhällets organisationer. Genom att involvera människor som berörs på ett tidigt stadium kan beslut som ligger till grund för en hållbar samhällsutveckling fattas.

Ett bra förslag är att väljare med funktionsnedsättning ska ha rätt till hjälp vid valsedelstället och bakom valskärmen, till exempel om man har dålig syn eller behöver stöd av något annat skäl. Utöver en av dem som tar emot valsedlarna, ska väljaren kunna be ytterligare en person om hjälp med att rösta. Tanken är att någon från vallokalen alltid är med under röstningen för att det ska vara tryggt. Vi vill också ge myndigheter i uppdrag att öka valdeltagandet och att de ska rikta sig särskilt till grupper där inte så många röstar och där informationen måste bli bättre. Alla politiker behöver träna på att enkelt förklara vad deras parti tycker.

Riksdagen fattade i december 2021 ett beslut om att väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själva kan ta sina valsedlar ska kunna få hjälp med detta av röstmottagarna eller anlita en annan person som hjälper till med detta. Det är viktigt för att möjliggöra att fler kan delta i ett av demokratins viktigaste moment.

ETT TILLGÄNGLIGT VAL

På vår hemsida finns funktionen lättläst och möjlighet att anpassa inställningarna för att underlätta att kunna ta till sig innehållet. Man kan också få texten uppläst. Vid de flesta av våra större arrangemang syn- och teckentolkas tal och inlägg på plats. Vi textar som utgångspunkt alla våra inslag på sociala medier, även längre program. Inom kort kommer vi också kunna autotexta video så att vi snabbare får fram textade versioner av tal och direktsändningar. Systemet kan även hantera syn- och teckentolkning av video som sänds på vår hemsida.

Centerpartiet vill ge Valmyndigheten i uppdrag att genomföra en översyn av tillgängligheten i vallokaler med målsättningen att alla vallokaler ska vara anpassade och att insatser genomförs för att säkerställa att valhemligheten kan bibehållas för personer med funktionsnedsättning. Vi vill också att myndigheter utvecklar sitt arbete med att inför val erbjuda information på lättläst svenska och lättillgänglig information för personer med nedsatt syn och hörsel. Centerpartiet vill att alla lokaler där demokrati utövas, som nämndsammanträden, ska vara fullt tillgängliga.

Liberalerna har valinformation på lätt svenska på vår hemsida. Den går också att lyssna på. Vi har ställt krav på ökad tillgänglighet i vallokalerna. Vi har lyft frågan om att finna tekniska lösningar så att synskadade ska kunna rösta utan att valhemligheten röjs. Vi strävar också efter att alla våra filmade inslag i sociala medier ska vara textade som lägstanivå, att vi ska ha talande webbinformation och att tryckt valinformation ska vara tydlig och läsbar för alla.

Offentliga nämndmöten i kommunala lokaler ska alltid vara tillgänglighetssäkrade. Alla digitala sändningar från kommunfullmäktige ska vara textade. Tolkar för personer med hörselnedsättning bör vara en självklarhet vid större politiska arrangemang liksom möjligheten för rörelsehindrade att kunna delta i debatten genom fria mikrofoner eller full access till talarstolen. Möteslokaler ska vara tillgänglighetsanpassade och ha exempelvis tillgängliga toaletter i anslutning till lokalerna.

Samtliga textsidor som vi har på hemsidan går att få upplästa. Inför valet tar vi fram några material som är inlästa specifikt och även några material med punktskrift. Vid större arrangemang ser vi till att ha med teckentolk. I vissa fall även texttolkning. De lokaler vi använder ska vara funktionshinderanpassade. Tyvärr har inte alla offentliga lokaler som vi använder tillgång till hörslinga, vilket borde vara ett krav. Våra viktigaste valfrågor finns dels på hemsidan på lättläst svenska och i en folder på lättläst svenska. Vi har också våra viktigaste politiska frågor på teckenspråk.

Utifrån ett demokratiperspektiv är det viktigt att personer med funktionsnedsättning även får tillgång till den media som har vuxit fram på senare år, till exempel webb-tv. Det är exempelvis problematiskt om en partiledardebatt i en valrörelse inte är tillgänglig för personer med olika funktionsnedsättningar. I takt med att medielandskapet förändras bör därför också tillgängligheten av medieutbudet för personer med funktionsnedsättning ses över.

För all media, teknik och möten som vi själva styr över säkerställer vi alltid ökad tillgänglighet. Partiets material och program inför valet 2022 kommer att finnas inlästa för den som hellre vill lyssna än läsa, precis som det gjorde inför valet 2018. Diskussioner pågår just nu inom partiet om att ta fram lättläst material. Sverigedemokraterna ser det som en självklarhet att funktionsnedsatta ska ha tillgång till information och möjlighet att utnyttja sin rösträtt till fullo.

Eftersom medielandskapet ständigt förändras, bör det göras en översyn och tas fram en förteckning över vilken samhällsviktig information som ska vara tillgänglig för så stor del av befolkningen som möjligt. Utifrån ett demokratiperspektiv är det viktigt att funktionsnedsatta får tillgång till det medieunderlag som på senare år växt, till exempel inom webb-tv. För att dessa personer ska kunna ta del av samhällets tjänster krävs utöver valfrihet också ökad tillgänglighet till lokaler, byggnader, utemiljö och information. Vi menar att ökad statlig styrning är den enskilt viktigaste reformen för mer likvärdighet.

Lokal kraft

INBLICK

Inspireras av SV:s verksamheter från norr till söder.

Vill du tipsa om SV:s lokala aktiviteter & nyheter? Mejla impuls@sv.se. Hoppas vi hörs!

KÖRSIMULATOR FÖR NYANLÄNDA

Många nyanlända i Sverige saknar trafikvana, de kanske inte ens har lärt sig cykla, och då kan det vara svårt att ta körkort. Steget till att börja på en trafikskola är ofta väldigt stort.

I Östersund har dock Studieförbundet Vuxenskolan och Länsförsäkringar gått ihop för att underlätta för nyanlända att lära sig köra bil. SV har köpt in en körsimulator och Länsförsäkringar betalar licensen. Här kan sedan nyanlända träna bilkörning framför tre skärmar. Simulatorens loggar allt som eleven gör och man kan i efterhand gå tillbaka och se vad man gjorde fel.

MILJÖERNA ÄR MYCKET realistiska och man kan träna på allt från hur man startar bilen och parkerar till landsbygds- som stadskörning.

– När vi kom med erbjudandet bara smattrade det till och vi har just nu hela fem grupper igång. Fler är dessutom inplanerade att starta snart, inte bara för nyanlända utan även svenska ungdomar som behöver extra stöd exempelvis de med psykisk ohälsa, säger Annika Noaksson, verksamhetsutvecklare SV Jämtland.

Foto: Ida Krusevi

”Här kan nyanlända träna bilkörning framför tre skärmar.”

– Vi har tidigare haft bokcirklar i körkortsteori på lättläst svenska och detta är ett bra komplement. Framöver kommer vi också att erbjuda kamratcirklar där minst tre elever i grupp kan komma hit och öva själva.

Simulatorens är inte tänkt att vara en ersättning till trafikskolor, utan ska ses som en förberedelse inför dessa. •

Livet på Ängsö

Efter åtta års insamlande av berättelser är nu boken om hur livet på Ängsö tedde sig förr klar. Boken har växt fram ur en studie-cirkel i Studieförbundet Vuxen-skolan Västmanlands regi med deltagare som växt upp på Ängsö under 1930- och 1940-talen. Den är som ett magiskt titthål tillbaka i tiden då Ängsö sjöd av liv och rörelse i torp och gårdar, på åkrar, ängar och i skogar. Den skildrar vardag och fest för dem som arrenderade torpen och gårdarna och för dem som var anställda vid de större arrendegårdarna. Boken ges ut av föreningen "Livet på Ängsö-bokens vänner" och säljs på Västmanlands läns museum och på internet.

MARINA KOLONILOTTER BJUDER PÅ BLÅSTÅNG

Friterad rörhinna, låter det lockande? Rörhinna är en ettårig grönalga som finns längs hela den svenska kusten. Som friterad påminner den lite om vit tryffel. I Kivik har SV Skåneland tillsammans Byalaget på Kivik och Marint centrum i Simrishamn dragit igång en studie-cirkel för att utforska möjligheterna till att odla i marina kolonilotter. En marin kolonilott kan jämföras med en liten kryddträdgård eller med ett växthus, men inte på land utan i vattnet. Man odlar olika marina råvaror som exempelvis blåstång, rörhinna och blåmusslor. – Vi har haft ett enormt stort intresse, cirkeln blev fulltecknad på en gång, säger Maria Karlsson, verksamhets-samordnare på SV. Vårens träffar har ägnats åt teori. Dels har man fått lära sig mycket om hur Östersjön ser ut och fungerar med sin låga salthalt, dels har man fokuserat på alla bestämmelser som finns när det

gäller marin odling. Exempelvis får man inte odla något som inte redan finns där. Till sommaren övergår man i fas 2, där man bygger egna odlingsbäddar, sänker ned dem i havet och följer hela odlingssäsongen för att sedan i augusti skörda och torka. Och om odlingen går bra kommer höstens träffar att handla om matlagning och om hur man tar till vara det som man har odlat. Tillsammans med kockar från Kivik ska man laga maträtter med havet som inspiration. Alla träffarna hittills har spelats in och lagts upp i Learnify. •

CIRKLAR FÖR UKRAINSKA FLYKTINGAR

Många ukrainska flyktingar kommer i dagsläget till Karlskrona med färja från Gdansk i Polen. SV Blekinge gör vad man kan för att hjälpa till. När Ikea kom med en stor billast med leksaker till Rädda Barnen i Karlskrona ställde SV upp och härbärgerade de 300 kassarna som sedan har delats ut till de ukrainska flyktingbarnen.

I Sölvesborg har man startat cirklar för de nyanlända i samarbete med Soul of Humanity.

– Vi har ett koncept som startade i samband med flyktingkrisen 2015 och som vi kallar "Svenska koden", berättar Anna

Från vänster: Eva Julås, Elsa Zackheden och Elaine Lindeborg från SV Blekinge.

Johansson från Soul of Humanity. Vi möts över en fika till att börja med, det är det bästa.

Enligt Anna Johansson säger nästan alla som har kommit att de vill börja jobba så snart som möjligt.

– Men samtidigt har många svårt att förstå vårt svenska byråkratiska samhälle. Vi försöker guida och vägleda, till exempel om hur det svenska banksystemet fungerar, samtidigt som vi understryker vikten av att lära sig svenska om man vill ha ett jobb.

Hon understryker dock att det i mångt och mycket också främst handlar om att vara medmänniska då många av dem som nu kommer bär på stora trauman. •

Kompetensutveckling

TIPS & TRIX

Utveckla din kompetens och låt dig inspireras med böcker, appar, poddar och andra verktyg.

Verktyg

Du vet väl om att det finns en hel sida för dig som är cirkelledare?

På sv.se/cirkelledare

hittar du mängder av tips och verktyg som passar dig som är cirkelledare.

Hejaolika.se är Sveriges ledande oberoende webbtidning om funktionsrättsfrågor och funktionshinderspolitik. Tidningen innehåller intervjuer med personer och familjer, reportage och nyheter. En viktig tidning, inte bara för personer med funktionsnedsättning och anhöriga.

HEJAOLIKA.SE

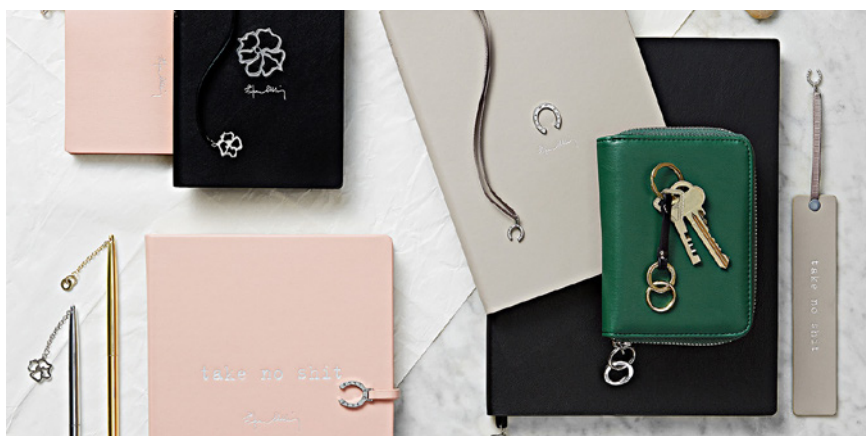

Smartast av alla mesar

Talgoxen är en av våra mest kända småfåglar och den är också ovanligt smart och läroaktig. Att den kan lära sig att räkna till fem och att äta ur handen är bara några av de saker som du får lära dig i boken "Smartast av alla mesar" (Natur & Kultur). Författaren Anders Brodin är professor i teoretisk ekologi vid biologiska institutionen, Lunds universitet. Ett av hans stora intressen är kognition och minne hos fåglar.

MED BLOCK OCH PENNA

För dig som föredrar att föra anteckningar med block och penna finns nu block, pennor och annat med Efva Attlings fina design i Akademi-bokhandelns butiker och på akademibokhandeln.se.

Pionjärer i riksdagen

För drygt 100 år sedan valdes för första gången kvinnor in i Sveriges riksdag. Vilka var de och gjorde de någon skillnad?

Just nu sänds på SVT Play en dokumentär "Första fem – pionjärerna som tog plats i riksdagen" om de fem kvinnorna som ändrade historien.

BOKTIPSET

TV-TIPSET

Lättläst
för livet

Böcker som väcker läslust

Hos oss hittar du lättlästa böcker för unga vuxna och vuxna anpassade efter både läsförmåga och intresse.

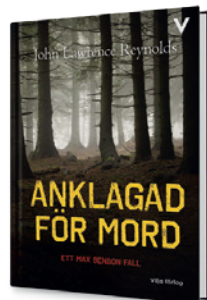
Heta kyssar
Amanda Hellberg

Åka till akuten
Sofie Berthet

VIP-rummet
Jens Lapidus

Anklagad för mord
John Lawrence Reynolds

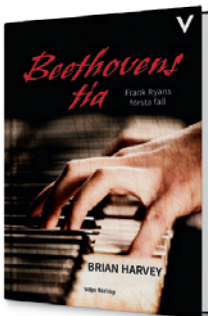
Alla borde vara feminister
Chimamanda Ngozi Adichie

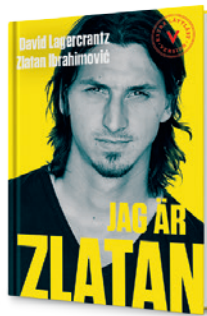
Hemkomst
Jenny Lundin

Arsène Lupin blir gripen
Maurice Leblanc

Beethovens tia
Brian Harvey

Jag är Zlatan - extra lättläst
David Lagercrantz,
Zlatan Ibrahimovic

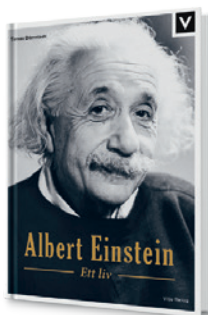
Gå in på
nyponochviljaforlag.se
– för ännu fler
lättlästa böcker.

Karin Boye - Ett liv
Ann-Charlotte Ekensten

Det är en svår konst att skriva både lättläst och samtidigt innehållsrikt. Detta lyckas Ekensten med bravur. Biografen är gedigen och en bra ingång i Boyes liv.

Daniel Gustavsson,
BTJ nr 3/2022

Albert Einstein - Ett liv
Tomas Dömstedt

Förföljaren
Karin Boye

Pälsen
Hjalmar Söderberg

Fatta lagen!

Många unga känner inte till sina rättigheter eller skyldigheter. Juridik är ofta svårt och krångligt, men i *Fatta lagen!* av Dona Hariri blir den förklarad på ett enkelt och personligt sätt. Vad behöver man till exempel veta när man hyr en lägenhet i andra hand? Vad är det för skillnad mellan förtal och förolämpning? Dessa och många andra frågor får läsaren svar på.

Gratis

arbetsmaterial
till alla titlar
på vår webb!

Psst ... glöm inte att det till alla våra böcker finns tillhörande arbetsmaterial. Materialet består dels av en handledning med tips och idéer till er pedagoger, dels av lektionsmaterial för eleverna.

[instagram.com/viljaforlag](https://www.instagram.com/viljaforlag) | [facebook.com/viljaforlag.se](https://www.facebook.com/viljaforlag.se) | www.nyponochviljaforlag.se | info@nyponochviljaforlag.se

vilja
förlag

Seher Yilmaz

”DET HANDLAR OM INKLUDERING I SLUTÄNDAN”

Seher Yilmaz har aldrig drömt om att skriva en bok. Ändå blev det så, eftersom hon ville tala till punkt. Om rasism. Och om vår nationella självbild.

TEXT: Agneta Slonawski FOTO: Märta Thisner

HON VILLE REDA ut begrepp som meritokrati och välvilja, kopplat till rasism. Men framför allt var hon trött på de snuttifierade samtalen i ämnet. Eftersom det behövs längre svar och utredande sådana. Det har hon nu gjort i en tunn och komprimerad bok, sprängfylld av siffror från Statistiska centralbyrån (SCB) och olika forskningsrapporter, blandat med upplevelser från sitt eget liv under uppväxten i Lund.

– I slutändan handlar det om alla människors lika värde, förtydligar Seher Yilmaz som länge burit på en roll som opinionsbildare, men som tycker det är skönt att representera sig själv, utan någon organisation i ryggen.

I SVERIGE HAR vi en ovana att prata om rasism. Det finns en ängslan och en valhänthet i samtalet. Vilket märks i ordval när det kommer till hudfärg till exempel. Ord är viktiga eftersom vi påverkas av vilka ord vi

väljer att benämna varandra med. Själva språket har en stor betydelse.

– Hur beskriver jag mig själv i relation till samhället? Själv säger jag icke-vit, men det är en negation, som om jag som kvinna skulle kalla mig för icke-man. Som om vi inte hade något ord för kvinna, resonerar Seher Yilmaz.

DET BLIR ETT misspass, på liknande sätt som ett barn som fötts i Sverige, men har föräldrar som är födda i ett annat land. De kan tappa varandra språkligt på vägen. Något som Seher Yilmaz har egen erfarenhet av. Vållvilliga föräldrar, men där de gemensamma språken inte räcker till att uttrycka det man vill.

– Det blir som ett glapp. Nyanser i språket gör att man inte kan prata fullt ut. Och deras förståelse för mig och min förståelse för dem, påverkas. Det är ingen självvald situation, utan det handlar om vokabulär

---

Seher Yilmaz

Ålder: 36 år

Bor: I Stockholm.

Uppvuxen i Lund.

Har gjort: Var ordförande för Rättviseförmedlingen. Arbetar nu på SVT:s HR-avdelning som ansvarig för arbetet med Sverige-spegling.

Familj: Man och två barn.

Aktuell: Med boken ”Vad jag pratar om när jag pratar om rasism”.

---

*"I slutändan
handlar det om
alla människors
lika värde."*

*Seher Yilmaz har
länge burit på en
roll som opinions-
bildare i rättvise-
organisationer.
Nu har hon skrivit
en bok om rasism
som bör finnas på
alla gymnasier
och arbetsplatser.*

Mångfald

"Uttjatat för att vi inte har gjort något."

Rättvisa

"Något som vi borde ha, men som vi inte har."

och om ordförståelse, förklarar Seher Yilmaz som själv insett att det är ett stort arbete att överföra ett språk till sina barn.

Det är den ena; den andra saken är klassresan, som i sin tur är förknippad med svenskhet för att bli fulländad i samhället. Så lägger vi till lite kulturkapital på det. Där någonstans förstår vi avståndet och det snåriga i att kvala in.

– Därför är det viktigt att prata om systemfrågor, så att vi inte kan avfärda frågor som om de vore personbundna, slår Seher Yilmaz fast.

Av den enkla anledningen, att blir det personbundet är det lättare att distansera sig från det som vi är med och upprätthåller. Som att det inte finns rasism i vårt land.

I Sverige har 25,9 procent av invånarna utländsk bakgrund. Det betyder att var fjärde person är född utanför Sverige eller att båda föräldrarna är det.

ENLIGT SEHER YILMAZ är det inte lika med att uppleva sig ojämfälld eller att inte känna tillhörighet. Faktum kvarstår dock, att det finns en jordmån för osäkerhet, även om jag gör allt för att passa in på arbetsplatsen, så är det svårt att tolka koder som inte är uttalade. Vi talar om tillhörighet; att känna sig självklar på sina egna villkor eller

att fylla dagarna med att läsa av hur andra gör.

– Det handlar om inkludering i slutändan, vilka platser som är till för vem och på vilka villkor, menar Seher Yilmaz som jämfäller rasbegreppet med genusbegreppet.

På så sätt, att om vi har förståelse för jämställdhet, att genus är ett rimligt vedertaget begrepp, så kan rasismbegreppet också bli det.

– Därför känner jag mig hoppfull. För det är ett tillgängligt analysverktyg. Det kan betyda att om man har hittat nyckeln till jämställdhet, kan man ta det till vilken annan maktordning som helst. Där hudfärg är en färg.

FÖR ATT SJÄLV ta frågan vidare kan man läsa hennes bok och tugga i sig siffrorna. Då blir det svart på vitt. Ett annat sätt är att bli varse om vad jag själv kan göra från min horisont för att lyfta frågan. Oavsett om jag är ordförande i en förening eller sitter vid ett middagsbord. Eller vems namn jag nämner i mötesrummet nästa gång.

– Vi behöver helt enkelt bli mer utåtagerande i den här frågan, poängterar Seher Yilmaz. •

"Vad jag pratar om när jag pratar om rasism"

av Seher Yilmaz

(Natur & Kultur 2021)

I "Vad jag pratar om när jag pratar om rasism" synar Seher Yilmaz hur rasismen tar sig uttryck i det levda livet såväl som på strukturell nivå. Hon diskuterar några av vår tids mest omdebatterade frågor: klass, kön, meritokrati, identitetspolitik, välvilja, internalisering.

Det är en ansträngning att verka som icke-vit i arbetslivet. Det är ansträngande att kämpa i motvind, att ständigt arbeta för att motbevisa stereotypa föreställningar och låga förväntningar, att göra rätt så att andra får följa efter. Och det är ansträngande att aldrig riktigt bli sedd så som man ser sig själv. Att välja mellan att vara omtyckt, eller vara sig själv.

Skicka in lösningen på Impuls Kulturkruss digitalt och vinn Seher Yilmaz bok.

MED STÄNDIGT ÖGA PÅ OJÄMLIKHETER

Studieförbundet Vuxenskolan har ett ständigt öga på ojämlikheter, som rasism och diskriminering. Allt från strategier för cirkelledare till möten människor emellan. Till medverkan i projekt som No hate i Uddevalla.

TEXT: Agneta Slonawski

– Styrkan i projektet är att många organisationer samverkar plus att få till nivån på samtal så att alla får känna att det är relevant i just min vardag och att detta med rasism, rör mig också, menar Emma Rossvik som är verksamhetsutvecklare för integration på Vuxenskolan Väst.

Projektet som har funnits i flera år jobbar mot tystnadskultur, hatbrott och rasism. No hate kommer från en engelsk förebild om att stå upp mot rasism och för mänskliga rättigheter. I Uddevalla har man valt att ha olika teman varje år. Det innebär att man även fokuserar på kränkningar, utanförskap, psykisk ohälsa och funktionsnedsättning.

VAD GÖRS DÅ för att ta sig an dessa stora ord? I Uddevalla har man bland annat skapat film tillsammans, ordnat musikkvällar och haft välbesökta frukostsamtal. Poängen är att skapa en mötesplats, att inkludera och att få människor att känna att de kan ta det ansvar som funkar för just

dem, i de olika aktiviteterna.

Det är på den linjen som Studieförbundet Vuxenskolas strategiska rådgivare Linus Olofsson vill hålla sig. I det tänket finns flera steg: I botten finns en handlingsplan mot rasism, men även för jämställdhet. Det börjar med en grundutbildning för cirkelledare, som snabbt övergår i en fördjupning för att sedan landa i föreläsning som till exempel senast, med Daniel Pohl, chefredaktör och vd på magasinet Expo. Dessutom pågår det fördjupningskurser om det demokratiska samtalet.

– Men det handlar om att inte slå sig till ro och säga att vi är klara, utan ha ett pågående arbete och ständigt leta efter nya sätt för att motverka rasism, poängterar Linus Olofsson.

Linus Olofsson

DET KAN SKE genom att arrangera träffar mellan grupper som inte alltid möts. Som att pensionärer, födda utomlands sammanstrålar med pensionärer som alltid har bott i Sverige. Eller att se till att förlägga två olika cirklar på samma tid, så att herrarna i matlagning, möter de unga invandrarna från svensk-kursen, i den gemensamma fikapausen.

– Det gäller att ta tillfället i akt för att få ett samtal runt bordet, även om svåra saker eller sådant vi har olika åsikter om. Där kommer vår liberala syn in med respekt för varandra, säger Linus Olofsson. •

No hate Uddevalla

2021 fick Studieförbundet Vuxenskolan Väst demokratipris, delvis på grund av sitt integrationsprojekt No hate Uddevalla.

Kolla på!

Facebook: No hate

Uddevalla

YouTube: No hate Uddevalla

“Det finns många bra och viktiga exempel på vad vi i SV gör för att förebygga och motverka rasism. Cirkelledarens roll är central och de viktigaste redskapen är kunskap, mötesplatsen och samtalet som metod. Vår verksamhet är väl grundad i demokrati, jämställdhet, humanism och hållbarhet, men vi har utmaningar att arbeta vidare med för att bli än bättre.”

Ulrika Heie, förbundsordförande Studieförbundet Vuxenskolan

Ulrika Heie

Fotnot: Expo granskar, dokumenterar, analyserar och upplyser om intoleranta, rasistiska och högerextrema grupper och idéer, för att stävja dess inflytande.

DRÖMMEN OM LANDET UNDER PANDEMIN

När pandemin satte stopp för de flesta att röra sig obehindrat i samhället och vi uppmanades att arbeta hemifrån började många drömma om att flytta ut på landet och leva det enkla livet nära naturen. Men ökade inflyttningen till landsbygden under coronapandemin eller är det en bild som media har skapat?

TEXT: Soledad Cartagena

CHARLOTTA MELLANDER, PROFESSOR i nationalekonomi vid Handelshögskolan i Jönköping, forskar om varför vi vill bo och inte bo på vissa platser och vilken effekt det får för platserna. Hon säger att det är fler som har lämnat exempelvis Stockholm under pandemiåret. Men det är inte samma sak som att människor flyttade ut på landsbygden. De flesta flyttade till en förort till Stockholm eller till en annan stad snarare än att de flyttade till en liten glesbygdskommun som ligger långt bort från en större stad.

–Det var inte heller dessa mindre glesbygdskommuner som vann under pandemin i någon högre grad. Snarare växte den landsbygd som redan tidigare mådde ganska bra och som attraherade folk, som exempelvis Åre, Trosa och Visby, säger hon.

DE SOM FLYTTADE från stan och mer mot landsbygd var inte heller främst de som kunde jobba hemifrån. Personer som kunde jobba hemifrån var de som oftast hade ett välbetalt jobb och de var mer benägna att stanna kvar nära stan, troligen eftersom det är den grupp som har råd att utnyttja många av de möjligheter som staden erbjuder.

Så reportage som handlar om Kalle och Linda, 30 år, som har tröttnat på storstaden och köper ett renoveringsobjekt och flyttar ut på landet för att bli självförsörjande är inte representativt för dem som flyttade till landsbygden under pandemin?

–Nej. Det är klart att de existerar men så ser inte trenden ut. Det är få personer som gör den typen av flytt, säger Charlotta Mellander.

Rikard Ohlin driver en lanthandel i Årjängs kommun i Värmland. I genomsnitt ökade hans omsättning med runt 20 procent och vissa veckor över 45 procent. Många

av hans kunder bosatte sig på landsbygden under pandemin och blev kvar. Det var både svenskar och utlandsfödda som inte ville trängas, vare sig i Sverige eller nere på kontinenten.

–Mina kunder har varit allt från dem som kunde bosätta sig i sin sommarstuga under pandemin till dem som tyckte att det var bättre att bo i föräldrahemmet eller de som köpte ett nytt hus, berättar Rikard Ohlin.

NÄR PANDEMIN SLOG till frågade kommunen om han kunde leverera till alla i riskgruppen, det blev en stor ökning av den typen av kunder. Rikard Ohlin fick nyanställa och från ha klarat sig med en bil behövde han och hans anställda ytterligare två bilar för att hinna med utkörningarna.

–Kommunen tyckte att samarbetet var så bra att de vill fortsätta. När jag ser tillbaka så tänker jag att vi klarar av mycket i kriser och att det är då som vi är mest innovativa.

RIKSORGANISATIONEN Hela Sverige ska leva organiserar civilsamhället på landsbygden och vill hitta en balans mellan stad och land. Terese Bengard, som arbetar som verksamhetschef, menar att pandemin gav många möjlighet att testa att bo och arbeta på landet. Tidigare hade arbetsgivare inte tillåtit arbetstagarna att arbeta hemifrån i någon större utsträckning.

– Vi såg att inflyttningen till landsbygden eller kommuner som har landsbygd eller landsbygdsnära tätorter ökade. Jag tror att det finns en dröm om att ha ett hus eller mindre gård på landet där man kan odla själv. I och med att man kunde flytta och ta med sig jobbet öppnades fler möjligheter. Vi ska dock komma ihåg att även innan pandemin bodde det folk på landsbygderna, i mindre tätorter och städer och i bruksorter, säger Terese Bergard. •

Från toppen:
Charlotta Mellander forskar om varför vi vill bo och inte bo på vissa platser.

Foto: Anna Hållams

Rikard Ohlin, driver en lanthandel i Årjängs kommun i Värmland.

Terese Bengard arbetar på Riksorganisationen Hela Sverige ska leva.

Foto: Snezana Vucetic Bohm

Cirkelledarintervjun

LOPPISRÄV MED FOT I MUSEIVÄRLDEN

– Vi fick med oss massor av konkreta tips om allt från att lägga upp en lektion till att hantera olika sorters problematik som kan komma att dyka upp. Det säger Cecilia Davidsson Berg, som nyligen gick grundkursen för cirkelledare.

TEXT: Lena Hallerby

FOTO: Josef Brinck, Cecilia Davidsson Berg

Cecilia Davidsson Berg är museivetaren som sadlade om och började arbeta med återbruksdesign. Men hon har fortfarande kvar ett ben i den kulturhistoriska världen. Nu i vår har hon precis blivit cirkelledare för en aktiv hembygdsförening i Hyssna i Marks kommun i Västergötland, hennes egen hembygd sedan 15 år tillbaka. Här ska hon lära ut allt hon kan om arkivering av såväl papper som föremål och lära föreningens medlemmar att ta hand om sitt arkiv.

– Extra roligt är att det är så många unga och förvärvsarbetande som har anmält sig, så vi fick lägga cirkeln på helgen för att alla skulle kunna vara med. Jag har inte tidigare varit engagerad i hembygdsföreningen, men ser verkligen fram emot att själv lära mig mer om min hembygd.

EFTER ATT HA gått grundutbildningen för cirkelledare tänker Cecilia Davidsson Berg nu försöka omsätta det som hon då lärde sig i praktiken.

– Exempelvis inleddes utbildningen med att vi fick skriva ned vad vi önskade och inte önskade oss av dagen. Det tänker jag även tillämpa när jag håller kurs. Jättebra att få veta vad deltagarna förväntar sig och vilka tidigare erfarenheter som de har. Då kan man bolla med alla på olika nivåer och se till att alla får sitt.

– Cirkelledarutbildningen blev som en

mall för hur jag som cirkelledare kan arbeta och jag fick massor av kött på benen.

Arkiveringscirkeln är inte Cecilias första utan före pandemin hade hon cirklar i återbruksdesign, ett ämne som är hetare än någonsin.

ÅTERBRUK KOM HON in på i samband med en utmattningsdepression. Hon började bygga lampor och ljusstakar av loppisfynd som terapi. Detta resulterade 2015 i företaget Retrofrun, där hon nu säljer sina alster.

– För mig som gammal loppisräv var det bara att öppna skåpen hemma och börja skapa. Numera händer det dessutom titt som tätt att folk kommer förbi min gård och lämnar över fina, användbara saker.

– Ofta är det så att jag får grejorna i handen och sedan är det bara att åka med. Sakerna lever sitt eget liv och styr mig dit de vill.

Cecilia Davidsson Berg återkommer gång på gång till att hon numera har två ”ben” som hon står på – sitt kulturhistoriska, museivetenskapliga ben och sitt formgivarben.

– Jag har alltid varit fascinerad av föremål oavsett ålder, allt har ju en historia. Och bägge mina ”ben” har ju klara kopplingar och mycket gemensamt. Jag försöker också i mitt återbruk slå ett slag för det kulturhistoriska.

HENNES INTRESSE FÖR såväl kulturhistoria som återbruk tror Cecilia härstammar från hennes uppväxt i en liten by på landet.

– Som liten kunde jag aldrig åka iväg och köpa saker som jag önskade eller behövde. I stället letade jag runt på gården och tillverkade mina egna leksaker av det som jag hittade. •

Cecilia Davidsson Berg

Ålder: 49 år

Bor: På gård i Hyssna, Marks kommun.

Familj: Maken Jonas.

Utbildning: Museivetenskap med inriktning etnologi.

Har bland annat arbetat på: Göteborgs stadsmuseum, Bohusläns museum, Gunnebo slott, Rydals museum.

Nuvarande sysselsättning: Driver företaget Retrofrun, som sysslar med återbruksdesign. Cirkelledare i ämnet arkivering för hembygdsföreningar.

Husdjur: Fyra pekingankor.

Är du intresserad av att gå en cirkelledarutbildning? Kontakta din lokala SV-avdelning.

”Cirkelledarutbildningen blev som en mall för hur jag som cirkelledare kan arbeta och jag fick massor av kött på benen.”

Vänster:
Cecilia Davidsson Berg.
Nedan: Föremål från
Hyssna hembygds-
föreningen.
Höger: Lampor och
ljusstakar tillverkade av
Cecilia.

Minicirkeln

BLI BEKANT MED VÅRT MINSTA "HUSDJUR"

Som biodlare har du chansen att bidra till pollineringen av både vilda och odlade växter.

Samtidigt kan du sätta egenproducerad honung på frukostbordet och få iaktta det intressanta livet i ett bisamhälle.

TEXT & BILD: Ingrid Bondesson

Biet har varit i människans tjänst mycket länge och bilder av bin finns i mycket gamla grottmålningar, bland annat i Spanien. Honung var det mest betydande sötningsmedlet ända fram till sekelskiftet mellan 1800- och 1900-talet då sockerbetsodlingen började.

"Biet har varit i människans tjänst mycket länge och bilder av bin finns i mycket gamla grottmålningar, bland annat i Spanien."

Att bli biodlare med egna bisamhällen att ta hand om fordrar kunskap om dessa speciella djurs liv och levande, därför är det lämpligt, ja nästan nödvändigt, att delta i någon utbildning om man inte har någon nära sig som kan vara mentor. Det erbjuds genom våra studieförbunds kurser som omfattar både teori (vanligen tidig vår) och praktik i bigård. Vad ska jag ha tänkt igenom när jag bestämmer mig för att ha egna bin? •

Att bli biodlare
kräver kunskap –
hitta en mentor
eller gå en cirkel.

1. Var kan jag ställa mina bikupor?
Har man en egen tomt ser man ut en ombonad plats i lä där samhällena kan stå ostörda. Moderna bin har som regel ett gott temperament och stör varken biodlaren eller grannarna, om de inte blir oroad.

2. Hur mycket tid behöver jag avsätta för biodlingen? Bina kräver ingen direkt tillsyn under vintertidperioden, som är den 1 oktober till ca 30 mars här i Skåne. Då lever de i sina hus av den mat jag har försett dem med på hösten och som de lagrar i kupan. När det våras räknar man med en timme per vecka under tiden april-juni, därefter en timme varannan vecka fram till invintringen i slutet av augusti. Materialvård och honungsslungning tillkommer.

3. Etableringskostnaden för en liten biodling är mycket varierande beroende på om man köper nytt eller begagnat och även på hur mycket man själv kan snickra. Grovt kalkylerat kostar personlig utrustning, skyddskläder och handverktyg samt en bikupa med tillbehör och de levande invånarna cirka 7 000 kr. Honungsslunga kan hyras eller delägas.

4. Vad får jag tillbaka? Honung till egna hushållet (ovärderligt) och möjligheten att ta del av de fantastiska binas liv.

ÖVERBLICK

SV och dess grund-, medlems- och samverkande organisationer.

MÖTESGLÄDJE ISTÄLLET FÖR ENSAMHET

Kan en app minska ensamhet och isolering hos seniorer? Det tror i alla fall SPF Seniorerna som tagit fram en sådan. I år testas den på de egna medlemmarna och redan nästa år kommer den att finnas tillgänglig för landets alla seniorer.

Efter att idén om en mötesapp tagit form började SPF Seniorerna 2019 att skissa på en ansökan om medel till Allmänna arvsfonden. Efter att ansökan beviljats började arbetet med själva appen. Doris Vesterlund, projektledare hos SPF Seniorerna berättar.

Doris Vesterlund

– Allteftersom vi blir äldre så krymper världen. Vi blir ensamma. Ens anhöriga kanske blir sjuka och går bort, likaså vänner. Vi kanske inte längre har möjlighet att ta oss ut till fysiska mötesplatser och blir isolerade. Kan vi då utveckla och få till en digital mötesplats så är ju

det toppen – och vi har fått till det.

Appen fungerar som en telefon där användarna går in och talar om att de vill ha ett samtal, om någon annan samtidigt vill ha ett samtal kopplas användarna slumpmässigt ihop och de kan prata med varandra.

– Många seniorer har almanackorna fulla med aktiviteter i veckorna, men när helgen kommer så är de väldigt ensamma. Då kan man ringa någon annan som är i samma situation och bara prata bort en stund, säger Doris Vesterlund.

PROJEKTET TAS FRAM i samarbete med SV och Vi Unga och nu söks cirkelledare till projektet.

De blivande cirkelledarna måste vara medlemmar i SPF Seniorerna och tar enklast kontakt med dem eller med sin lokala SV-avdelning. •

Dikescirklar med LRF inför ny upphandling

Sedan 2019 har SV i samarbete med LRF studiecirklar om diken för dikesföretag. Ett dikesföretag fungerar ungefär som en vägförening där alla som gynnas av diket är med. Bra dikesunderhåll leder till minskad klimat- och miljöpåverkan. Cirklarna är kostnadsfria och finansieras av Jordbruksverket med medel ur Lands-

bygdsprogrammet och både fysiska och digitala alternativ finns.

Caroline Ullman, verksamhetsutvecklare hos SV, är ansvarig för projektet.

– Studiecirklar om diken är ett jättebra sätt att väcka liv i sitt dikesföretag och de har, trots lite motgång i och med pandemin, gått väldigt bra. Vi har haft

Miljödiplom byts mot hållbarhetsdiplom

Under 2021 och 2022 arbetar Bygdegårdarnas riksförbund med att utveckla sitt hållbarhetsarbete med Agenda 2030. Som en del av processen kommer dagens miljödiplom att ersättas med ett nytt hållbarhetsdiplom som kommer att lanseras under 2022.

Ulph Lundgren

I arbetet med de globala målen används SV:s cirkelmateral "Klimatnyfiken" som modell i grundutbildningen och

enligt Ulph Lundgren, verksamhetsutvecklare hos Bygdegårdarnas riksförbund finns intresse i verksamheten för att arbeta med hållbarhet. Att hållbarhetsarbetet även har kunnat anpassas och utformas efter den egna verksamheten har varit betydelsefullt.

– När vi beskriver vår verksamhet utifrån de globala målen ser vi att vi gör många bra saker. Det visar också vad vi, i vår verksamhet, bidrar med i det globala hållbarhetsarbetet och det blir också tydligt för dem som vi kommunicerar med, avslutar Ulph Lundgren.

Läs mer om Bygdegårdarnas hållbarhetsarbete på bygdegardarna.se

Caroline Ullman

bra spridning i alla regioner, flest cirklar har vi haft i region Mitt och Syd och nu planerar vi för ännu fler studiecirklar i höst och kommande år.

Läs mer på www.sv.se/vatten

NATUR &
KULTUR

Interaktionskort för sfi

Interaktionskortet möjliggör en allsidig träning av den muntliga kommunikationen. Med hjälp av korten får studenterna inte bara träna på att uttrycka sig på svenska för olika syften, de får även möjlighet att träna på turtagning, uttal och att hålla i gång konversationen. Interaktionskortet består av 3 askar, en för varje kurs: B, C och D.

Läs mer på nok.se

Karolina Martinson

TÅNGEN KOMMER FÅ STÖRRE BETYDELSE

Karolina Martinson arbetar med hållbarhet på restaurang och har gjort en bok på temat tång. Allt för att hjälpa oss förstå hur vi enkelt ska kunna ta tillvara den mat som växer vid strandkanten.

TEXT & BILD: Agneta Slonawski

Det är en sådan där vinterdag när stormarna håller andan. Vinden är skarp och vattnet råkallt. Vi befinner oss på Styrso i Göteborgs södra skärgård. Karolina Martinson har varit nere i vattnet i flera minuter.

En dag i veckan har hon ledigt från restaurangen. I dag är det en sådan dag för det ska plockas sockertång. En underbar liten sort som går lätt att använda i matlagning. Hon är klädd i vådräkt med huva, cyklop och fotbeklädnad. I ena handen har hon en slags hake för att nå tånggruskorna som kan vara ett par tre meter ner i vattnet. I den andra handen har hon en liten sax för att klippa det yttersta av tångruskan.

– Tången kommer att ta en allt större plats i våra liv i framtiden, säger Karolina Martinson övertygat.

HON HAR GJORT boken ”Plocka tång och strandväxter” tillsammans Linnéa Sjögren. De började testa olika recept med tång. Snart fick de en skara intresserade som tyckte det var helt knasigt att köpa och låta transportera alger från Asien när flera olika arter växer nära oss. Och minst lika innehållsrika och näringsrika på Omega 3, järn, selen, lycopener och mycket annat.

– Dessutom har vi renare vatten och andra sorter. Det handlar bara om att lära sig hur vi kan använda dem. I dag säljer vi till restauranger som Vrå i Göteborg och andra ställen i Stockholm, berättar Karolina Martinson.

INTRESSET MÅ VARA stort från branschen men hos gemene man verkar det finnas en viss rådvillhet inför själva tångätandet.

Ska du plocka själv är det några saker du ska tänka på: Välj ett ställe där vattnet inte står stilla utan vid en strandkant. Det vill säga inte vikar eller hamnar, utan plocka helst mot öppet hav eller där det strömmar friskt. Sockertången är nu redo för att skördas och blåstången får goda förökningsblåsor tidigt i april. Undvik att riva upp rot eller ruska, eftersom då kan man förstöra växten. Plocka bara det du behöver och lägg i en påse. Blåstången kan man äta direkt eller ha i matlagningen.

– Blåstången har mycket antioxidanter. Den kan smaka lite olika beroende på om du torkar den eller tillagar den. Min favorit är att låta de avklippta blåsorna torka i ugn i 40–70 grader, tills de blir krispiga och poppiga och äta dem som snacks, tipsar Karolina Martinson.

I DAG FINNS det få tångodlingar längs västkusten. Men det pågår flera forskningsprojekt med tång, kopplat till att få fram allt från plast till textil och att kunna utvinna energi.

– Under tiden växer tången vidare och bidrar till syre i luften och till att rensa vattnet. Den är barnkammare för många djur och den ger oss ett alternativ om vi ska dra ner på kött och fisk. Det är svårt att få tag i en produkt som är bättre ur hållbarhetssynpunkt. Det finns ett stort intresse för tång. Det ser vi i mottagandet av boken, sammanfattar Karolina Martinson. •

”Plocka tång och strandväxter”

av Linnéa Sjögren och Karolina Martinson (Natur & Kultur 2021)

”Plocka tång och strandväxter” innehåller fakta om tång, alger och strandväxter. Plus handfasta förslag på plockning och förvaring samt massor av användbara recept.

Läs mer!

www.catxalot.se

Instagram: [algblomman](https://www.instagram.com/algblomman)

I Skåneland har SV cirklar i odling av tång i marina kolonilotter – läs om det på sidan 11.

”Tången är barnkammare för många djur och den ger oss ett alternativ om vi ska dra ner på kött och fisk. Det är svårt att få tag i en produkt som är bättre ur hållbarhetssynpunkt.”

Tång är både god och mineralrik. Se bara till att plocka den där vattnet är rent.

Karolina Martinson

Ålder: 49 år

Bor: På Styrösö i Göteborgs södra skärgård.

Familj: Man och två barn.

Arbetar: På restaurang Garveriet i Floda.

Intressen: Konsthantverk, hållbarhetsfrågor, skapa relationer med små lokala producenter.

”Tången kommer att ta en allt större plats i våra liv i framtiden”, säger Karolina Martinson, en av västkustens få tångplockare.

Gemensam styrka

ÖVERBLICK

Smått och gott om förbundets verksamhet på nationell nivå.

SV HAR BESLUTAT OM SIN HÅLLNING TILL SD

Redan 2012 fattade Studieförbundet Vuxenskolan's förbundsstyrelse ett beslut om hur man ska förhålla sig till Sverigedemokraterna (SD). Att den hållningen ska ligga fast beslutade nuvarande förbundsstyrelse på sitt sammanträde i februari i år. Ett antal punkter som beskriver hur beslutet ska tillämpas har tillkommit.

I arrangemang som handlar om opinionsbildning bör alla partier och organisationer med olika synsätt bjudas in. Dock bör SV ta en aktiv roll i anordnarskapet och tydliggöra att deltagarnas åsikter inte nödvändigtvis representerar SV.

"Alla enskilda personer, oavsett politisk tillhörighet, är alltid välkomna som deltagare."

SV FÖRBEHÅLLER SIG också rätten att välja att inte hyra ut sina lokaler till eller tillåta aktiviteter där

företrädare för Sverigedemokraterna deltar i sin företrädande roll.

En del av de partier som SV samarbetar med har även inlett samarbete med Sverigedemokraterna. Här är hållningen att partierna fortfarande ska stötts lokalt. Men om de, i förekommande fall, vill ha gemensamma verksamheter med Sverigedemokraterna kommer SV inte att erbjuda sitt stöd.

EN ANNAN HÅLLNING som tagits är att cirkelledare, förtroendevalda och andra som på olika sätt i verksamheten representerar SV inte samtidigt kan inneha en roll som förtroendevald eller anställd hos SD. Det poängteras dock att alla enskilda personer, oavsett politisk tillhörighet, alltid är välkomna som deltagare i verksamheten. •

Vill du läsa beslutet i sin helhet finns det här:
www.sv.se/hallning-SD

Expertgrupp bevakar massflyktsdirektivet

Efter Rysslands invasion av Ukraina har SV tillsatt en expertgrupp bestående av personal från förbundskansliet. Gruppens uppgift är att bevaka och samordna gemensamma frågor kring de pågående flyktingströmmarna från Ukraina.

Då EU:s medlemsstater har beslutat om att aktivera massflyktsdirektivet får de flyktingar som kommer från Ukraina till Sverige omedelbart skydd och ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Upppehållstillståndet ger sedan möjlighet till hjälp med boende, rätt att arbeta samt andra grundläggande rättigheter. Exempel på sådana är rätt till skolgång för barn, rätt att söka vård och ett visst ekonomiskt bistånd.

I SV:s avdelningar pågår aktiviteter för att stötta ideella organisationer och en stor efterfrågan på volontärsutbildningar finns. Banar Sabet, SV:s utvecklingschef och biträdande förbundschef, är sammankallande för gruppen och menar att det är fokus på den typen av hjälp som är viktigast just nu.

– Oorganiserade eldsjälur hjälper ju till så länge de orkar, men sedan tar deras egna liv vid. Därför är det ju väldigt viktigt att det finns en långsiktighet i det här. Det handlar ju inte bara om här och nu. Vi vill vara lite mer uthålliga och långsiktiga i vårt engagemang.

– Så vi släpper in de här eldsjälarna först och sedan kliver vi, tillsammans med andra, in lite mer strukturerat.

Expertgruppen träffas varje måndag och på fredagar inbjuds även alla avdelningar till ett möte för att dela erfarenheter och peppa varandra. Dessa möten kommer att pågå så länge de anses behövas. •

Banar Sabet

HALLÅ DÄR, HENRIK FALK

SV:s STRATEGI- ARBETE IN I NY FAS

Från 2020 och fram till föbundsstämman 2023 pågår ett omfattande strategiarbete i SV och Impuls rapporterar löpande om vad som händer i processen. Nu i maj går arbetet in i den tredje fasen där konkreta förslag ska förberedas och det är dags att göra bokslut över dialogfasen. Vi har frågat Henrik Falk, ansvarig för strategiarbetet vad som framkommit.

– Det har framkommit massor! Vi ser att det finns en stor samsyn kring hjärtefrågor i SV och vad vi vill bidra med till individer och samhälle. Men vi ser också att det finns en spridning i hur vi vill uppnå det och vilka vägval som det skulle innebära inför framtiden. Remissen som skickades till SV:s avdelningsstyrelser, som avslutning på dialogfasen, innehöll vägvalsfrågor. Här ser vi att många avdelningar vill göra både och, alltså inte göra ett tydligt vägval.

Henrik Falk

Något du särskilt vill lyfta?

– Till exempel avvägningar mellan digital och fysisk verksamhet och verksamhet som deltagaren skapar själv. Även verksamhet som SV på ett tydligare sätt skapar för deltagaren och hur balansen ska se ut mellan avdelningarnas självstyre och hela förbundets enhetlighet.

Vad händer under nästa fas?

– Då ska vi analysera den återkoppling som vi har tagit emot under dialogfasen tillsammans med den nulägesanalys som tagits fram. I det här arbetet tar vi in en extern kompetens som tillsammans med intern referensgrupp ska arbeta fram ett antal förslag som kommer att presenteras på vår strategikonferens den 1-2 december. Efter det är det förbundsstyrelsen tur att avgöra vilka förslag till beslut som ska läggas fram till föbundsstämman i maj 2023, avslutar Henrik Falk. •

Litteraturhistoria för en ny generation

Ta del av vår litteraturskatt och se hur de långa linjerna i vår historia vävs samman i det litterära berättandet. I Punkt Litteraturhistoria får du möta blodiga krigsskildringar, himlastormande kärlek, härresande skräck och ändlösa grubblerier om existensen.

Cecilia Düringer är författare till Punkt Litteraturhistoria

Foto: Marit Solblad

Punkt är ett engagerande läromedel för gymnasiet som konkretiserar progressionen mellan Svenska 1, 2 och 3 och låter litteraturhistorien ta plats i alla tre kurserna.

Cirkelcoacherna

SÅ HÄR GÖR VI!

Ibland behöver man tips från andra. Här bjuder Impuls coacher, tre erfarna cirkelledare från Studieförbundet Vuxenskolan, på sina erfarenheter.

FRÅGAN

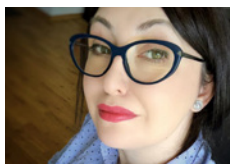
Hur brukar du lägga upp första träffen för en cirkel? Vad får man inte glömma bort?

IMPULS CIRKELCOACHER

Peter Ehrenström Germer

Kursledare i Östersund. Han har tidigare arbetat i olika chefspositioner inom i huvudsak det privata näringslivet. När Peter gick i pension ville han göra något helt nytt som också kunde komma andra till del. Förutom att coacha ett par företag, håller han nu kurser i ekonomi på olika nivåer, sverigekunskap och körkortsteori. De flesta av kurserna riktar sig till nya svenskar.

Emilia Fisal

Bor i Malmö. Har läst International Marketing and Brand Management på Lunds universitet, men har i 15 år arbetat med sälj- och marknadsfrågor på flera stora företag. För tre år sedan startade hon ett samarbete med SV i Skåne och har varit projektledare för och lett cirklar i bland annat "Nytt jobb i nytt land"-projektet. På fritiden tycker hon om att fotografera.

Arne Nilsson

Bor på Köpmanholmen utanför Örnsköldsvik. Han jobbar till vardags som projektberedare för ett företag i el-automationsbranschen. Arne har i över 20 år hållit jägar-examenskurser för Studieförbundet Vuxenskolan i Örnsköldsvik, och även en del andra jakt- och naturrelaterade kurser.

EMILIA FISAL

FÖRTROENDE OCH TRYGGHET

Vid första träffen är det viktigt att skapa förtroende och trygghet mellan cirkelledare och deltagare och en positiv miljö som leder till lärande och förbindande bro mellan deltagarna. Några aspekter som jag tar upp är:

1. Studierum: Studiebord ska vara arrangerade på ett sätt så att alla känner sig på samma nivå och kan se varandra, bra luft och temperatur, ljus och gardiner, fungerande lampor.
2. Utrustning: Se till att all teknik fungerar och är bokad i förväg.
3. Studiematerial: Material fysiskt/digitalt till varje deltagare.
4. Brandlarmsinformation: Att informera och visa vad man kan göra vid brandlarm.
5. Presentation av studiecirkelkoncept, föreningsbetydelse och Studieförbundet Vuxenskolan.
6. Frågeformulär: Några frågor som hjälper ledaren att bättre förstå gruppens dynamik för att kunna planera vidare baserat på deltagarnas personlighet, deras motivation och intresse.
7. Studieplan: En flexibel planering med framtida ämne för utveckling. Öppet för diskussioner och förslag.
8. Övningar: Tänka på! Icebreak-övningar, gruppövningar och parpresentationer.
9. Upprepning av den viktigaste/roligaste/lärande punkter. En runda med varje deltagares åsikt.
10. Tid och rum för reflektion till nästa möte. •

PETER EHRENSTRÖM GERMER

LYSSNA, LÄR OCH SKAPA

Vid den första träffen försöker jag skapa en så välkomnande och avslappnad atmosfär som möjligt. Då berättar jag om mig själv, kursinnehåll och tänkt upplägg helt översiktligt. **Jag berättar också om SV, våra värderingar och vad vi står för. Därefter vill jag att deltagarna presenterar sig själva** och jag vill också att de berättar varför de anmälde sig och hur de hittade information om kursen.

Något som är väldigt viktigt för kursens genomförande och mottagande är att jag som cirkelledare och deltagarna har samma bild av vad kursen kommer att ge deltagaren. **Därför lägger jag extra tid på att prata med deltagarna om hur deras förväntningar på kursen ser ut, vad vill de lära sig?** Vilka utmaningar ser de? Är det något i kursinnehållet som känns svårt?

Genom att bjuda på mig själv och skapa dialog med deltagarna om innehåll, upplägg och förväntningar, hoppas jag skapa en avslappnad atmosfär i vilken deltagarna kan vara öppna och ärliga. **Förväntningarna på vad deltagarna vill få ut av kursen är väldigt viktiga och vägleder mig i valet av det material jag förberett.** Kanske måste jag lägga till något, anpassa eller byta ut ett moment. •

ARNE NILSSON

ETT FANTASTISKT HJÄLPMEDEL

Första träffen är alltid spännande. **Det spelar ingen roll hur många år man har hållit på, det är alltid lite pirrigt att träffa de nya deltagarna första gången.** Vilka är de, hur kommer gruppen att kännas, vad blir första intrycket? Det är dessutom mycket information som både ska förmedlas och inhämtas vid första träffen, det har lätt att bli lite virrigt och flera omtag med ”ja, visst ja, en sak till!” Nån som känner igen sig? Jag tror inte jag är helt ensam om det!

De senaste åren har jag fixat mig ett fantastiskt hjälpmedel som ger struktur, ett ordnat intryck och ser till att inget glöms bort. En väldigt enkel Power Point-presentation. Där inleder jag med en välkomstbild följt av information om folkbildning och Studieförbundet Vuxenskolan, ledares, deltagares och samarbetspartners roller i cirkeln, hur träffarna är upplagda, ekonomi, preliminärt schema och så vidare.

Det är inget avancerat, få och enkla bilder med ledord för att komma ihåg att delge all information och även för att inte missa att ta in bokbeställningar, deltagares eventuellt särskilda behov, komplettera informationen i deltagarlistorna med mera. SV har en jättefin Power Point-mall som är lätt att använda, fråga ditt närmaste kansli så får du den. •

KORTA FRÅGOR OCH SVAR

SV har uppdaterat sitt ställningstagande att inte öppna för samarbete med Sverigedemokraterna (SD). Läs mer om detta på sid 28.

Kan en cirkelledare i SV också vara förtroendevald i SD?

Nej, en person som representerar SV, som cirkelledare, ansvarig för ett kulturprogram eller som förtroendevald kan inte också inneha en roll som företrädare för Sverigedemokraterna, som förtroendevald eller anställd. Men vilket parti eller förening en person är medlem i eller vilket parti hen röstar på, kan och vill vi inte kontrollera eller begränsa.

Är det inte odemokratiskt att en SD:are inte får ta uppdrag i SV?

Nej, det är inte en rättighet att få jobba eller representera organisationen vare sig hos SV eller hos SD. Studieförbundet Vuxenskolan och Sverigedemokraterna är två ideella organisationer med olika historia, ideologier och värderingar som står i kontrast till varandra. Det går inte att ta ställning för båda organisationerna samtidigt.

Det finns partier som samarbetar med SD och som SV har ett samarbete med. Hur går det ihop?

Vi fortsätter stötta de partier som vi samarbetar med. Vårt förhållningssätt är dock att när våra samarbetspartners samarbetar organiserat med SD erbjuder vi inte vårt stöd i deras gemensamma verksamhet och arrangemang.

Har du en fråga kring din cirkel eller ditt arbete som cirkelledare? Mejla impuls@sv.se, skriv "Korta frågor och svar" i ämnesraden.

ÄR STÖRRE ÄN LANDSGRÄNSERNA

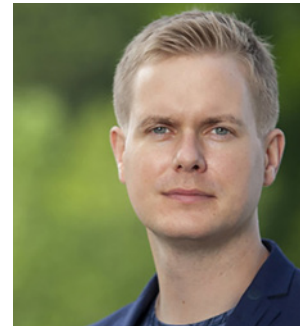

Foto: Fredrik Hjerling

NYVAKEN EFTER PANDEMIN står Europa i lågor. Det är ingen naturkatastrof med osäker orsak. Någon har tuttat på. Kriget rasar. Och larmet från de ryska flygräderna dränker rapporterna som varnar för klimatförändringens effekter. Och skulle någon höra, kommer han lyssna? Vi dränks av information, så varför ska vi lita på just detta?

En enda sak vet vi om framtiden, vi kan inte rå på den själva. Vår möjlighet att möta de hot som vi står inför grundar sig i vår förmåga att samarbeta. Det kan låta som politik, men det behöver det inte vara.

Det handlar också om oss, dig och mig. Nu, när hoten både kommer utifrån och inifrån, är folkbildningen lika viktig som när den än gång bröt mark för demokratin. Folkstyrets enda fasta byggsten är bildade individer, hungriga efter kunskap, beredda att pröva sina åsikter och tankar mot andra.

EN SAK SKILJER från då. Nationalstaten räcker inte för att bygga demokrati. Vi behöver mötas över gränser, samtala, förstå, bygga något större.

Sedan ett år har jag plats i styrelsen för EAEA, nominerad av den svenska folkbildningen. Där samlas europeiska organisationer som arbetar med frivillig vuxenutbildning. Utmaningarna är ofta gemensamma, även om förutsättningarna är olika. Mitt i kriget sitter jag uppkopplad med min ukrainska kollega och skriver underlag till FN:s kommande konferens om vuxenutbildning, och planerar seminarier till sommaren om lärande för hållbar utveckling. Om han kan komma då? Ingen vet. Men för varje bomb som faller växer uppgiften.

När jag träffar människor i den svenska

folkbildningen så beskriver de ofta att internationella utbyten känns avlägsna. Man vill kanske inte resa, av tids- eller klimatskäl. Man känner osäkerhet inför var det finns resurser. Man ser inte poängen.

MEN SVENSK FOLKBILDNING är större än landsgränserna. Internationellt samarbete behöver inte vara svårt. Det behöver inte ens vara stort. I de egna studiecirkelarna och folkhögskoleklasserna finns redan idag deltagare som har släkt och vänner i kriget, bakom den nya muren, eller i andra delar av världen som vi borde veta mer om. Starta utbytet där!

Man behöver inte ens lita på att brev-bäraren kommer fram. Mejlväxla, filma olika verkligheter, läs samma böcker i olika översättning. Möts, även när ni inte kan träffas.

För den som vill något större finns ofta resurser, om man vet var man ska leta. Erasmus är inte längre bara för högskolestudenter. På plattformen EPALÉ möts olika vuxenutbildare som vill söka sig över gränserna.

DET SÅGS ATT det går högst sex steg av bekantskap från dig till vilken annan människa som helst på jorden. Filip och Fredrik provade det där en gång i teve, och lyckades ganska bra. Från en kvinna på marknaden i Dakar var det sex steg av bekantskap till Buzz Aldrin. Från en biljettkontrollant i södra Bolivia sex steg till Magdalena Andersson. Om vi nu nästan känner alla, hur gör vi för att känna med alla? Jag vet inte. Men att mötas är i alla fall en bra början. •

Gustav Fridolin

Född 1983 i Vittsjö nära Hässleholm i Skåne.

Är utbildad lärare vid Linköpings universitet.

Tidigare språkrör för Miljöpartiet de gröna och ordförande för Grön Ungdom.

Var under åren 2014-2019 Sveriges utbildningsminister.

Övergick efter sin tid i politiken till att arbeta som folkhögskollärare och är sedan 2021 invald i styrelsen för EAEA, den europeiska organisationen för vuxenutbildning och folkbildning.

European Association for the Education of Adults

EAEA är en paraplyorganisation med 123 medlemsorganisationer från 42 länder. Syftet är att länka samman och representera organisationer i Europa som är direktinvolverade i vuxnas lärande. EAEA verkar också för vuxnas lärande och tillgång till och deltagande i icke-formell utbildning för alla. Särskilt för grupper som är åsidosatta och i behov av särskilt stöd.

NATUR &
KULTUR

Nyheter i PREST-ämnena! Åk 7-9

nok.se/laromedel

Du är SV.

Du är en del av Studieförbundet Vuxenskolan, ett av Sveriges största studieförbund. Vår syn på bildning bygger på människans förmåga att själv forma sitt liv tillsammans med andra människor. SV vill ge människor möjligheter. Därför erbjuder vi en bred verksamhet med studiecirklar, kurser och kulturaktiviteter.

Vår vision är ett samhälle där varje människa växer genom kunskap, insikt och delaktighet. Vår idé och verksamhet är starkt förankrad i demokrati, jämställdhet, humanism och hållbarhet. SV är den mest pådrivande lokala kraften för utveckling av föreningsliv och kultur. Det bygger ett demokratiskt och hållbart samhälle.

Redan 1920 lades grunden för SV när bröderna Carlsson i halländska Slöinge samlade traktens ungdomar i studiecirkeln Fria Tankars Hem.

Lokalt finns 28 SV-avdelningar med egen verksamhet, cirkelledare, personal och vald styrelse med engagerade förtroendevalda. Gemensamt för alla är att vi utmanar, är tillgängliga och flexibla mot våra deltagare och samarbetspartners.

Tillsammans folkbildar vi Sverige.

Läs mer om Studieförbundet Vuxenskolan på sv.se och följ oss gärna i sociala medier.

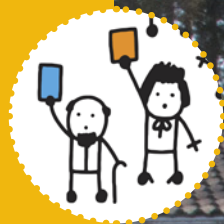
Plats för nytänkande

I DETTA NUMMER

DET EGNA VALET I RÖSTKVERTET

SV-projektet "Mitt val" gör skillnad – nu är det de egna åsikterna som styr vilken valsedel som stoppas i kuvertet, inte mammas och pappas. Det säger Sofia Johansson.

SID 4

"DET HANDLAR OM INKLUDERING I SLUTÄNDAN"

Seher Yilmaz har skrivit en bok om rasism och vår nationella självbild.

SID 14

DRÖMMEN OM LANDET UNDER PANDEMIN

Under pandemin började många drömma om att flytta ut på landet. Men ökade inflyttningen till landsbygden?

SID 18

BLI BEKANT MED VÅRT MINSTA "HUSDJUR"

Minicirkeln om vad du bör tänka på om du vill bli biodlare.

SID 22

